

Esipuhe

Autismin kirjo ja kuntoutus -kirja on uudistettu laitos vuonna 2000 ilmestyneestä Autismikuntoutus-kirjasta (Kerola, Kujanpää & Timonen, PS-kustannus). Tutkimus ja kuntoutus on jossain määrin edistynyt; perusasiat eivät ole muuttuneet. Autismin kirjon käsite on yleistynyt yhteiseksi nimeksi kaikille autistista käyttäytymistä sisältäville oireyhtymille. Kyse on neurologisen kehityksen häiriöstä, joka aiheuttaa pulmia yksilön sosiaalisuuteen, kommunikaatioon ja aistikokemuksiin. Vaikeudet ilmenevät käyttäytymisessä. Käyttäytymiskirjo on yksilöllinen ja laaja, mutta kasvatuksella voidaan vaikuttaa käyttäytymispiirteisiin. Autismikuntoutus onkin kasvatuksellista kuntoutusta. On järjestettävä oppimiskokemuksia, joilla autetaan autismin kirjon henkilöä voittamaan vaikeudet. Näin helpotetaan elämää pitkällä aikavälillä, joskin autismikuntoutus tässä ja nyt on haastavaa työtä niin vanhemmille kuin työntekijöille.

Tämän kirjan rakenne perustuu autistisen käyttäytymisen arviointiin. Ensimmäisen osan kussakin luvussa käsitellään tiettyä autismin kirjon piirrettä sekä siihen liittyviä kasvatuksellisia mahdollisuuksia ja keinoja vaikeuksien voittamiseen. Toinen osa käsittelee teoreettisia näkemyksiä ja tutkimustuloksia, joihin kuntoutus perustuu. Ensimmäisen osan lukujen lopussa viitataan niihin teoriaosan lukuihin, joissa käytäntöjä perustellaan.

Kirjan toisessa osassa pyritään valottamaan autismin kirjoon liittyviä havaintoja monelta eri kannalta. Autismialan tutkimus on ollut 1960-luvulta lähtien vilkasta, ja se on tuottanut uusia ja hyviä mahdollisuuksia näiden henkilöiden auttamiseksi. On esiintynyt myös kiistanalaisia näkökulmia. Tutkimuksellisen näkökulman päätaavoite on tarjota monipuolinen ”ikkuna” autismi-ilmiön tarkasteluun. Toinen tavoite on painottaa niiden tutkimushavaintojen merkitystä, joilla on johdonmukainen ja looginen selityspohja ja arvo ja joihin hyvät kuntoutuskäytännöt voivat perustua.

Tuloksellinen autismikuntoutus edellyttää autismin ymmärtämistä. On ymmärrettävä, kuinka autistinen henkilö tuntee, kokee, ajattelee ja toimii. Autistisen ihmisen kanssa eläminen opettaa kyllä ennakoimaan

hänen käyttäytymistään ja varautumaankin siihen. Rajoittavat hallinta-keinot, kuten lukot, aidat, kiinnipidot, lepositeet ja muut fyysiset esteet, eivät ole hyvä ratkaisu eivätkä eettisesti oikein. Myöskään lääkinnälliset keinot eivät sovellu vaikeiden käyttäytymismuotojen estämiseen, vaikka niistä usein haetaan tilapäistä ratkaisua. On pohdittava, miten autismin kirjon henkilön oppimiseen vaikutetaan ja millaisia oppimiskokemuksia hän saa. Tarvitaan oppimisprosesseja, joiden kautta hän oppii itse säätelemään käyttäytymistään. Tarvitaan suunnitelmallisuutta, toistuvuutta, mielekkyyttä ja turvallisuutta. Nämä ovat kasvatuksellisen kuntoutuksen ydinasioita.

Autismikuntoutus kuten kaikki kasvatuksellinen kuntoutus on sitä tuloksellisempaa, mitä varhaisemmin se aloitetaan. Koskaan ei kuitenkaan ole liian myöhäistä. Oppiminen ja kehittyminen on osa elämää sen kaikissa vaiheissa. Oppiminen liittyy sosiaalisuuteen, ihminen oppii ja kehittyy vuorovaikutuksessa. Autismissa on kyse sosiaalisuuden ja vuorovaikutuksen ongelmista. Siksi autismiin väistämättömästi liittyy oppimisen vaikeuksia, ja siksi tarvitaan nimenomaan kasvatuksellista kuntoutusta, erityiskasvatusta.

Kasvatuksellinen kuntoutus on sitä tehokkaampaa ja tuloksellisempaa, mitä intensiivisemmin työryhmä siihen sitoutuu. Autismikuntoutukseen tarvitaan aina yhteistyötä vanhempien ja ammattihenkilöiden kesken. Ammattihenkilön – taitavankin terapeutin tai opettajan – yksin tekemänä työ rajoittuu kahdenkeskiseksi. Vain yhteistyön keinoin kuntoutuminen laajenee ja yleistyy autistisen henkilön koko elämämpiiriin.

Tässä kirjassa puhutaan autismin kirjon lapsista. Samoja kuntoutuksellisia ideoita ja käytäntöjä voi soveltaa autismin kirjon aikuisiin, kun muuntaa lapsenomaisuudet aikuisten maailmaan. Autismikuntoutuksen käytännöt toimivat myös monissa muissa oireyhtymissä ja aivan tavallisten lasten kasvatuksessa. Tärkeää on säilyttää selkeys, järjestelmällisyys, viisuaalisuus ja lämminhenkinen pyrkimys toisen ihmisen ymmärtämiseen.

Joensuussa ja Jyväskylässä 20.2.2009

Kyllikki Kerola, Sari Kujanpää ja Tero Timonen